

Дневникъ

(стенографски)

на

XVII^{то} обикновено Народно събрание.

Втора редовна сесия.

8 заседание, вторникъ, 22 декемврий 1915 г.

(Открито отъ председателя д-ръ Д. К. Вачовъ, въ 10 ч. 35 м. прѣди пладне).

Председателъ: (Звъни) Засѣданието се отваря.

Г. секретаръ ще прочете списъка на г. г. народнитѣ представители.

Секретаръ д-ръ К. Провадалиевъ: (Прочита списъка. Отсъствуватъ г. г. народнитѣ представители: Иванъ Ангеловъ, Иванъ Багаровъ, Костадинъ Василевъ, Георги Генковъ, Иванъ Гешовъ, Георги Данаиловъ, Юрданъ Дечевъ, Александъръ Димитровъ, Василъ Димчевъ, Стефанъ Дойчиновъ, Иванъ Желевъ, Йорданъ Йоновъ, Белизаръ Каракашевъ, Миле Каралѣевъ, Илия Кирковъ, Димо Кьорчевъ, Георги Миневъ, д-ръ Василъ Нейчевъ, Тодоръ Ноевъ, Стоянъ Омарчевски, Стефанъ Петковъ, Теодоръ Теодоровъ, д-ръ Димитъръ Тодоровъ, Константинъ Торлаковъ, Теню Узуновъ, Иванъ Халачевъ и д-ръ Андрѣй Ходжовъ)

Председателъ: Отъ 245 народни представители налице сж 218. Значи, има достатъчно число, за да се счита засѣданието законно.

Разрѣшенъ е отъ председателството 3-дневенъ отпущъ на народния представител г. Константинъ Василевъ, начина отъ 21 т. м.

Имамъ честь да съобща на Народното събрание слѣдующитѣ получени отговори на телеграми, изпратени отъ председателството на Народното събрание.

Телеграмата, изпратена отъ насъ до командующия II армия, гласи: (Чете)

„Командующиятъ II армия, генералъ-лейтенантъ Тодоровъ.

„Народното събрание съ възторгъ и акламации посрѣща на вѣстята, която Негово Величество всебългарскиятъ царъ Фердинандъ прогласи отъ трона си, за прогонването отъ границитѣ на Македония войскитѣ на цивилизована ужъ Франция и хуманна Англия, дошли срѣщу насъ, за да осуетятъ светото дѣло за освобождението на Македония.

„Признателностъ и благодарностъ за тоя успѣхъ на оръжието ни отечеството дължи на командваната отъ Васъ героична армия и Вамъ, доблестни генерале. Народното представителство ме натовари да Ви поздравя и помоля да прѣдадете на всички чинове отъ повѣрената Ви армия неговитѣ благопожелания за сѣ тѣй бѣлскавото доизкарване на дѣлото, което покри българското поле на честта съ неувѣдаема слава.

„Поклонъ прѣдъ праха на падналитѣ герои!

„Честъ и слава на борцитѣ!“

„Председателъ на Народното събрание: д-ръ Вачовъ“. Отговорътъ на тази телеграма е слѣдующиятъ: (Чете) „До г. председателя на Народното събрание.

„Азъ и цѣлата II армия се почувствувахме като никога ощастливи отъ тѣй скъпото за насъ внимание на народното представителство.

„Ние всички отъ II армия бѣхме най-щастливи да видимъ нашата мила македонска земя, да се срещнемъ съ твърдитѣ българи въ Македония и, вече всички свободни, да се прѣгърнемъ съ твърдото убѣждение, че вече нѣма да има робство надъ българи.

„Моля, г. председателю, да прѣдадете на народнитѣ представители голѣмата благодарностъ на войскитѣ отъ II армия. Всички засвидѣлствуваме прѣдъ народнитѣ избраници, че не ще се поскъпимъ ни съ трудъ, ни съ жертви да доизкараме светото дѣло на България докрай.

„Командующъ II армия: Генералъ-лейтенантъ Тодоровъ“.

(Бурни ръкоплѣскания дѣсницата, дѣсния центъръ и лѣвицата)

Нашата телеграма, отправена до Берлинския Райхстагъ, бѣше: (Чете)

„До Негово Превъзходителство председателя на германския Райхстагъ. Берлинъ.

„По случай откриването на Народното събрание, честитѣ съмъ да отправя на Ваше Прѣвъзходителство и на прѣдставителитѣ на доблестния германски народъ най-искренитѣ поздравления на народното прѣдставителство. Акламирайки съюза на България съ мощна и велика Германия, прѣдставителитѣ на българския народъ изказватъ горещото си пожелание, щото, подъ закрилата на Бога на силата и на правдата, нашитѣ непобѣдими съюзни армии да тичатъ отъ побѣда къмъ побѣда, за да осигурятъ на съюзнитѣ народи съ Германия—Австро-Унгария, Турция и България благата на единъ дълготраенъ миръ, блага спечелени съ толкова незапомнено геройство и съ толкова изобилно пролѣта по полетата на честта благородна кръвъ.

„Вѣлнувайки се отъ такива чувства, българското народно прѣдставителство изказва своята адмирация отъ възвишеното дѣло на героичния въоръженъ германски народъ и на неговия славенъ и великъ вождъ, Негово Императорско Величество кайзеръ Вилхелмъ.

„Председателъ на българското Народно събрание: д-ръ Вачовъ“.

Отговорътъ, който се получи завчера, е слѣдующиятъ: (Чете)

„До Негово Прѣвъзходителство председателя на българското Народно събрание. София.

„Ваше Прѣвъзходителство имаште добрината да прѣдадете съ сърдечни думи благопожеланията на Българския парламентъ къмъ Германския райхстагъ. Съ гордо задоволство Ви изпращамъ сърдечнитѣ благопожелания на Германския райхстагъ. Побѣдоносното оръжие на българската, австро-унгарската, турската и германската армии гарантиратъ крайния успѣхъ на справедливата ни кауза. Върху този успѣхъ ще бѣде създано политическото и икономическото развитие на нашитѣ народи.

Въ тази надежда поздравяваме царя, народа и армията на храбритѣ българи.

„Председателъ: д-ръ Компфъ“.

(Бурни ръкоплѣскания отъ дѣсницата, дѣсния центъръ и лѣвицата)

Телеграма: (Чете)

„Виена. Негово Прѣвъзходителство председателя на Райхсрата.

„На Васъ, г. председателю, и на прѣдставителитѣ на австрийскитѣ народи българското Народно събрание, по случай откриване на законодателната си сесия, изпраща най-сърдечни поздравления и благопожелания.

„Днесъ, когато нашата армия е честита да се бори рамо до рамо съ съюзнитѣ храбри войски, ние бързаемъ да сподѣлимъ радостта си отъ побѣдитѣ надъ общитѣ врагове.

„Съ признателностъ спомняйки си за толкова горещо изявенитѣ симпатии къмъ България отъ страна на Австро-Унгария, ние Ви молимъ, г. председателю, да прѣдадете на Австрийския парламентъ искрената благодарностъ на българския народъ, заради подкрѣпата, която той, борейки се за своята независимостъ, намѣри у съсѣдната и съюзна монархия.

„Председателъ на Народното събрание: д-ръ Вачовъ“.

Отговорътъ е слѣдующиятъ: (Чете)

„До г. председателя на Народното събрание. София.
„Съ благодарност и споделящи сжичитъ чувства отговарямъ отъ името на прѣдседателството на Австрийския парламентъ на поздравитѣ и благопожеланията на българското Народно събрание. Дано почнатото общо наше бждаше да носи отпечатъка на изпитаното ни въ борбата приятелство! Дано даденитѣ ни задружно кръвни жертви да бждатъ благословени! Дано за храбрия и съ слава покритъ български народъ настѣпи щастливо бждаше

„Прѣдседателъ: д-ръ Силвестеръ“.

(Бурни ржкоплѣскания отъ дѣсницата, дѣсния центъръ и лѣвицата)

Телеграма: (Чете)

„Буда-Пеша. Негово прѣвъзходителство прѣдседателя на Камарата на магнатитѣ.

„Моля Васъ, г. председателю, да приеме и предадете на прѣдставителитѣ на благородния унгарски народъ почитанията и поздравленията на българското Народно събрание, което днесъ, откривайки засѣданията си, ме натовари да бжда тълкувателъ прѣдъ почитаемота Камара на магнатитѣ на неговитѣ чувства на искрена симпатия къмъ унгарския народъ.

„Прѣдседателъ: д-ръ Вачовъ“.

Отговорътъ е слѣдниятъ: (Чете)

„Негово Прѣвъзходителство д-ръ Вачовъ, прѣдседател на Народното събрание. София.

„Така жарко изразенитѣ чрѣзъ Ваше Прѣвъзходителство симпатии на българското прѣдставителство къмъ унгарската Камара на магнатитѣ приехъ съ искрена радостъ и, щомъ Камарата почне засѣданията си, ще ѝ ги прѣдамъ. Ползувамъ се отъ случая да увѣря още сега Ваше Прѣвъзходителство, че това братско изявление ще намѣри най-жаркъ отгласъ въ Камарата на магнатитѣ и ще усили онова възхищение, което унгарската нация изпитва къмъ своя благороденъ и храбъръ съюзникъ.

„Прѣдседателъ: Баронъ Йозика“.

(Бурни ржкоплѣскания отъ дѣсницата, дѣсния центъръ и лѣвицата)

Телеграма: (Чете)

„Буда-Пеша. Негово Прѣвъзходителство прѣдседателя на Унгарския парламентъ.

„При откриване на засѣданията си Народното събрание съ възторгъ си спомня за чувствата на гореща симпатия и адмирация, които развълнуваха душата на цѣлия унгарски народъ при вѣстията за присъединението на България къмъ централнитѣ велики сили. Тия чувства намѣриха искренъ отзвукъ въ душата на българския народъ, чийто прѣдставители днесъ намиратъ най-удобенъ случай да прѣдадатъ искрената си благодарностъ и дълбока признателностъ на прѣдставителитѣ на унгарския народъ.

„Двата приятелски народи, отдалечени и разединени до днесъ, чрѣзъ посредството на единъ коваренъ и подълъ съсѣдъ, си начертаватъ днесъ съ кръвъ и мечъ обща граница, която на вѣчни врѣмена ще свързва еднакви интереси и чувства — залогъ за свѣтлото бждаше на двѣтъ нации.

„Привѣтствувайки въ лицето на Унгарския парламентъ новия си великъ и благороденъ съсѣдъ, българското народно прѣдставителство изказва горещи пожелания за довършването съ успѣхъ на общата кауза на съюзническото оржжие, което днесъ кове свѣтлитѣ перспективи на унгарския и българския народи.

„Прѣдседателъ: д-ръ Вачовъ“.

Отговорътъ е слѣдующиятъ: (Чете)

„Негово Прѣвъзходителство прѣдседателя на Народното събрание. София.

„Моля Ви, г. председателю, приеме благодарността и признателността на унгарската нация за искренитѣ и горещи благопожелания на благородния български народъ. Блѣскавитѣ добродѣтели на двѣтъ страни даватъ гаранция, че, както при успѣхитѣ ни прѣзъ сегашната побѣдоносна война, така и слѣдъ войната, когато настѣпи мирната работа, ще си останемъ съсѣди, които ще свързва една искрена почитъ и дълбока братска симпатия, по пѣтя на напредъка, силата и националната слава.

„Прѣдседателъ на унгарската камара на депутатитѣ: Полъ де Боети“.

(Бурни ржкоплѣскания отъ дѣсницата, дѣсния центъръ и лѣвицата)

Има да съобща на Народното събрание, че е постигналъ законопроектътъ за даване на централния комитетъ за управлението на фонда за сирацитѣ отъ войната въ София 5% отъ годишнитѣ чисти печалби на Българската народна, Българската земеделска и Българската централна коопе-

ративна банки. Законопроектътъ ще се раздаде на г. г. народнитѣ прѣдставители и ще се тури на дневенъ редъ за слѣдующето засѣдание.

Пристъпваме къмъ дневния редъ.

На първо мѣсто имаме: трето четене на законопроекта за 6/12 отъ кредититѣ по редовния и извънредния бюджети и по бюджетитѣ на фондоветѣ за 1915 г. и врѣмененъ 6-мѣсеченъ кредитъ за новопридобититѣ и окупираниитѣ земи за 1916 г.

Моля г. докладчика да го прочете.

Докладчикъ Й. Веселиновъ: (Чете)

„ЗАКОНЪ

за $\frac{6}{12}$ отъ кредититѣ по редовния и извънредния бюджети и по бюджетитѣ на фондоветѣ за 1915 г. и врѣмененъ шест-мѣсеченъ кредитъ за новопридобититѣ и окупираниитѣ земи за 1916 г.

„Чл. 1. Разрѣшава се на министритѣ да извършватъ разходи за първитѣ шестъ мѣсеца отъ 1916 г. въ размѣръ на $\frac{6}{12}$ отъ кредититѣ: а) по редовния и извънредния бюджети и б) по бюджета на фондоветѣ за 1915 г., като оставатъ въ сила всички постановления, съдържащи се въ тия бюджети.

„Къмъ бюджетитѣ на фондоветѣ за 1915 г. се причисляватъ и слѣднитѣ два бюджета: 1) на фонда „Общински налози“, утвърденъ съ указъ № 4 отъ 2 юний 1915 г. и 2) на фонда за пенситѣ на служащитѣ при изборнитѣ учрѣждения, утвърденъ съ указъ № 389 отъ 3 юний 1915 г.

„Забележка. Кредитътъ по § 28 отъ бюджета на Министерството на общественитѣ сгради, пѣтицата и благоустройството ще се разходва по таблица, изработена отъ сѣщото министерство и утвърдена отъ Министерския съвѣтъ.

„Чл. 2. Прѣдоставя се на министра на финанситѣ правото да разрѣшава да се ангажира държавното съкровище въ разходи за вѣществени разходи по-големъ отъ 6/12 отъ кредититѣ за 1915 г., за 6/12 всѣки случай поотдѣлно, въ онѣзи случаи, когато прѣдвиденитѣ въ бюджета за 1915 г. вѣществени разходи, по естеството си или поради по-рано поети чрѣзъ договори задължения или по силата на специални законоположения, подлежатъ да бждатъ удовлетворени прѣзъ първитѣ шестъ мѣсеца на годината въ размѣри по-големъ отъ 6/12 части.

„Чл. 3. Разрѣшава се на министритѣ да произвеждатъ, съгласно съ законитѣ на държавата, прѣзъ първото полугодие за 1916 г. разходи на сума 41.932.500 л. за нуждитѣ на учрѣжденията въ новопридобититѣ и окупираниитѣ земи, отъ които 2.500.000 л. за новопридобититѣ земи, споредъ приложената къмъ тоя законъ таблица и особенитѣ за всѣко министерство обяснителни таблици.

„Разходитѣ по военното вѣдомство отъ този кредитъ ще се произвеждатъ само слѣдъ демобилизацията на армията.

„Чл. 4. Кредититѣ за тия земи ще се разходватъ за нуждитѣ на разнитѣ вѣдомства съобразно съ броя на чиновницитѣ и служащитѣ и размѣра на заплатитѣ имъ за съотвѣтнитѣ учрѣждения по бюджета за 1915 г.

„Чл. 5. Разходитѣ да се покриватъ отъ редовнитѣ приходи отъ старитѣ и новопридобититѣ и окупирани земи по бюджета за 1916 г. и да се отнесатъ къмъ сжичия бюджетъ.

„Прѣдоставя се на Министерския съвѣтъ да разпрѣдѣли административно новопридобититѣ и окупираниитѣ земи съ огледъ на нуждитѣ на държавата и населението.

„Чл. 6. Въ окупираниитѣ земи иматъ сила и дѣйствиe българскитѣ закони.

„Ако стане нужда да се въведатъ въ нѣкои отъ тѣхъ особни наредби, тѣ се правятъ отъ Министерския съвѣтъ съ за дължение да ги внесе за одобрение въ най-близката сесия на Народното събрание.

„Чл. 7. Разрѣшава се на министритѣ да събиратъ приходитѣ за 1916 г., както въ старитѣ, тъй и въ новопридобититѣ и окупираниитѣ земи, споредъ бюджета за 1915 г.

„Чл. 8. Данъчнитѣ дѣлове на данѣкоплатцитѣ за 1915 г. отъ поземелния данѣкъ, данѣка върху сградитѣ, данѣка върху занятията и военния данѣкъ оставатъ въ сила и за 1916 г.

„Чл. 9. Максималнитѣ мита, означени въ тарифата, приложена къмъ закона за бюджета на държавата за 1915 г., ще се събиратъ до 1 юлий 1916 г.

„Чл. 10. Епархийскитѣ духовни съвѣти и архиепископскитѣ намѣстничества въ новопридобититѣ и окупираниитѣ земи да се надържатъ прѣзъ 1916 г. напълно отъ държавата.

„Приходитѣ, събирани отъ тия учрѣждения прѣзъ 1916 г., съгласно съ екзархийския уставъ, да се внасятъ на приходъ на държавното съкровище“.

ТАБЛИЦА

за исканитѣ кредити за новопридобититѣ и окупираниѣ земи за първитѣ шестъ мѣсеца отъ 1916 г.

№ по редъ	Наименование на министерствата и разходите	Искать се кредити за 6 мѣсеца отъ 1916 г.
1	По Министерството на външнитѣ работи и на изповѣданията. 1. Заплата и възнаграждение на личния съставъ (поддържане духовенството, митрополититѣ, архиепископскитѣ намѣстничества, мюфтийствата и мюфтийскитѣ намѣстничества, за откриване семинарии и свещенически училища) 2. Веществени разходи: канцеларски потребности, отопление и освѣтление, наемъ помѣщения и други на сжитиѣ учрѣждения и пѣтни и дневни пари за командировки по служебни работи Всичко по Министерството на външнитѣ работи и на изповѣданията . .	800.000 400.000 1.200.000
2	По Министерството на вътрѣшнитѣ работи и народното здраве. 1. Заплата на личния съставъ при централното управление и подвѣдомственитѣ му административни учрѣждения 2. Заплата на личния съставъ на санитарнитѣ учрѣждения 3. Веществени разходи за административнитѣ учрѣждения (канцеларски потребности, отопление и освѣтление, наемъ помѣщения и други) 4. Веществени разходи за санитарнитѣ учрѣждения Всичко по Министерството на вътрѣшнитѣ работи и народното здраве . .	3.200.000 720.000 880.000 1.200.000 6.000.000
3	По Министерството на народното просвѣщение. 1. Заплата на личния съставъ: а) въ народнитѣ първоначални училища б) въ народнитѣ прогимназии и прогимназии съ гимназиялни класове в) въ пълнитѣ срѣдни училища г) въ училищнитѣ инспекции (окръжни и околийски) 2. Веществени разходи: а) на държавнитѣ прогимназии б) на пълнитѣ срѣдни училища в) на окръжнитѣ и околийскитѣ училищни инспекции 3. За откупуване, издаване и безплатно разпространяване на популярни народо-просвѣтителни книги, картини, репродукции и портрети и за възнаграждение на членоветѣ на просвѣтителния комитетъ, който ше урежда това (по 10 л. на заседание) 4. За откупуване етнографически материяли и старини въ новитѣ земи; за поддържане и поправяне на паметници съ историко-архитектурно значение въ сжитиѣ 5. За прибиране, прѣнасяне и складиране въ София (наемъ за помѣщение) на библиотеки, музеи и други цѣнности отъ новитѣ земи 6. Помощи за покъщнина и учебни помагала за народнитѣ училища 7. Пѣтни и дневни пари за командировки по служебни работи 8. Непрѣвидени разходи Всичко по Министерството на народното просвѣщение . .	600.000 250.000 200.000 200.000 30.000 30.000 40.000 100.000 25.600 10.000 100.000 15.000 2.500 1.602.500
4	По Министерството на финанситѣ. 1. Заплата на личния съставъ за централното управление и подвѣдомственитѣ му учрѣждения 2. Веществени разходи: канцеларски потребности, отопление и освѣтление, наемане помѣщения и други; купуване материяли за държавнитѣ привилегии (кибритъ, цигарена книга и други) Всичко по Министерството на финанситѣ . .	2.200.000 2.665.800 4.865.800
5	По Министерството на правосъдието. 1. Заплата на личния съставъ 2. Веществени разходи: канцеларски потребности, отопление и освѣтление, наемъ помѣщение и други Всичко по Министерството на правосъдието . .	1.554.870 950.000 2.504.870
6	По Министерството на войната. 1. Заплати и разни добавѣчни на офицеритѣ, чиновницитѣ и служащитѣ по военното вѣдомство, по размѣри, изброени въ § 1 на бюджета за 1915 г. 2. Заплати на офицерскитѣ кандидати и войницитѣ сврѣхсрочно и срочнослужащи, заплати на волнонаемни служащи и музиканти, добавѣчна заплата на сврѣхсрочнослужащитѣ и премии за непрѣжсната краткосрочна сврѣхсрочна служба, по размѣри, изброени въ § 2 на бюджета за 1915 г. 3. За храна на войницитѣ и за храна на конетѣ и другия добитѣкъ по § § 4 и 5 отъ бюджета за 1915 г.	3.750.000 1.800.000 5.060.000

№ по редъ	Наименование на министерствата и разходите	Искать се кредити за 6 мѣсеца отъ 1916 г.
	4. Разходи за облъкло и снаряжение войнишко и конско, изброени въ § § 6, 7 и 8 на бюджета за 1915 г. 5. Разходи по санитарната и ветеринарната части, изброени въ § 13 на бюджета за 1915 г. 6. Разходи за обучението на войската, изброени въ § § 14 и 15 на бюджета за 1915 г. 7. За домакински разходи, изброени въ § § 20, 21, 22 и 23 за бюджета за 1915 г. 8. За специални разходи, изброени въ § § 24, 25, 26, 27, 28, 29, 31, 33, 34, 36 и 37 на бюджета за 1915 г. 9. Запазенъ фондъ	410.000 90.000 90.000 450.000 1.050.000 200.000
	Всичко по Министерството на войната	12.900.000
	Забѣлка. Кредититъ по точки 1 и 2 сж предназначени за слѣднитъ войсковы части и учрѣждения: 2 военни инспекции, 5 дивизионни управления, 5 дивизионни счетоводства, 10 бригадни управления, 20 полкови военни окръжия, 20 пѣхотни полка, 20 щабовете на полкове съ нестроеви роти, 60 щабовете на дружини, 220 строеви и 10 погранични роти, 20 кяртечни полуроти и 20 музикантски команди; 5 полски артилерийски полка, 5 щабовете на полкове съ паркови батареи, 15 щабовете на отдѣления, 30 батареи, 10 планински батареи, 2 гаубични полка, 2 щаба на полкове съ паркови батареи, 4 щабовете на отдѣления, 8 батареи, 6 крѣпостни батареи, 2 пионерни дружини, 2 щабовете на пионерни дружини съ нестроеви полуроти, 4 пионерни, 1 телеграфна и 1 мостови роти, 5 интендантски роти, 5 дивизионни болници и 5 гарнизонни лазарети.	
7	По Министерството на търговията, промишлеността и труда.	
	1. Заплата на личния съставъ 2. Веществени разходи: канцеларски потрѣби, отопление и освѣтление, наемъ помѣщения и други	112.380 133.700
	Всичко по Министерството на търговията, промишлеността и труда	246.080
8	По Министерството на земледѣлието и държавнитъ имоти.	
	1. Заплата на личния съставъ (персоналъ и работници) 2. Веществени разходи: канцеларски потрѣби, отопление и освѣтление, наемъ помѣщения и други 3. Купуване сѣмена за посѣвъ за раздаване на населението	1.136.230 472.000 1.000.000
	Всичко по Министерството на земледѣлието и държавнитъ имоти	2.608.250
9	По Министерството на общественитъ сгради, пѣтищата и благоустройството.	
	1. Личенъ съставъ на централното управление, окръжитъ и околинитъ (инженери, архитекти, инженеръ-землемѣри, културъ-землемѣри, счетоводители, икономъ-касиери, кондуктори, планоснемачи, чертожници, кописти, архиваръ-регистратори, писари, пикьори, надзиратели, фигуранти, работници и други; съ мѣсечни заплати и надници) 2. Веществени разходи: а) пѣтни и дневни, наемъ помѣщения, канцеларски разходи, отопление и освѣтление и други. б) поправка, прѣправка, постройки и възобновяване на държавни здания, на окръжни, общински и безстопанствени, отстъпени на държавата за безвъзмездно ползуване, на сгради съ историческо значение, както и на разни инсталации и приспособления въ и около тѣхъ, като: водопроводи, канали, пѣчки, огради, тротуари и други в) поправки, прѣправки, пристройки и възстановяване на държавни, окръжни и общински училищни здания, както и мобилировка на сжшитъ (чинове, маси, столове, пѣчки и други) и разни инсталации и приспособления въ и около тѣхъ, като: водопроводи, чешми, канали, гиризи, нужници, огради, тротуари, калдърѣми и други	660.000 250.000 750.000 750.000
	Всичко по Министерството на общественитъ сгради, пѣтищата и благоустройството	2.410.000
10	По Министерството на желѣзницитъ, пошитъ и телеграфитъ.	
	А. Главна дирекция на желѣзницитъ и пристанищата.	
	1. Заплата на личния съставъ 2. За волнонаемни работници при желѣзопѣжната работилница, депа, магазини и по поддържането на желѣзопѣжнитъ линии и съоръженията 3. За километрически маневрови и икономически премии, ношування, пѣтни и дневни пари за командировки, помощи за лѣкуване и погребение, канцеларски разноски, купуване разни материяли, лѣкарства и инвентарни прѣдмети и формено облъкло за всички служби	1.400.000 1.200.000 2.500.000
	Всичко по Главната дирекция на желѣзницитъ и пристанищата	5.100.000
	Б. Главна дирекция на пошитъ, телеграфитъ и телефонитъ.	
	1. Заплата на личния съставъ 2. Веществени разходи: канцеларски потрѣби, отопление и освѣтление, наемъ помѣщения и други	1.000.000 1.495.000
	Всичко по Главната дирекция на пошитъ, телеграфитъ и телефонитъ	2.495.000
	Всичко по Министерството на желѣзницитъ, пошитъ и телеграфитъ	7.595.000
	А всичко	41.932.500

Прѣдседателъ: Постъпило е отъ социалъ-демократическата парламентарна група, подписано отъ надлежното число народни прѣдставители, прѣдложение по чл. 1 отъ законопроекта съ слѣдующето съдържание: (Чете) „Къмъ заплатитѣ на държавнитѣ служащи и работници се прибавя едно допълнително възнаграждение въ размѣръ на: 30% за заплатитѣ до 100 л. мѣсечно; 20% за заплати отъ 101 до 200 л. мѣсечно; 10% за заплати отъ 201 до 300 л. мѣсечно“.

Има думата г. Георги Димитровъ.

Г. Димитровъ: Въ вчерашното засѣдание, при първото четене на законопроекта, г. г. народни прѣдставители, ние обосновахме това наше прѣдложение. Сега още веднѣжъ отъ името на нашата група настоявамъ да бѣде прието, като прѣдложение, което цѣли да задоволи насѣщни нужди, и да изпълнимъ една справедливостъ въ случая.

Въ свръзка съ това още веднѣжъ повдигамъ въпроса прѣдъ г. финансовия министъръ за положението на служащитѣ въ новитѣ земи, които сѣ поставени извънредно злѣ при получаването на сегашнитѣ дневни пари, а ще бѣдатъ поставени още по-злѣ отъ началото на 1916 г., ако тѣзи пари имъ се отнематъ. Понеже въ законопроекта за 6/12 отъ бюджета за 1916 г., който сега се гласува, кредитъ за дневни пари на тѣзи служащи нѣма, а г. финансовиятъ министъръ въ бюджетарната комисиия обѣща да внесе специално прѣдложение за тая цѣль, азъ настоявамъ г. министърътъ на финанситѣ тукъ, въ Камарата, да заяви какво мисли да направи по отношение дневнитѣ пари на служащитѣ въ новитѣ земи. Тѣзи държавни наемници тамъ не могатъ да бѣдатъ оставени само съ заплатата. Условиата, които наложиха да се плаща дневни пари на телеграфопощенскитѣ и други служащи, сѣществуватъ и сега, тѣ сѣ още по-тежки. Слѣдователно, трѣбва обязательно да се плащатъ дневни и прѣзъ новата 1916 г. Такова едно прѣдложение трѣбва да бѣде внесено. И азъ моля г. финансовия министъръ да се изкаже въ Камарата.

Министъръ-прѣдседателъ д-ръ В. Радославовъ: Тѣзи въпроси сѣ рѣшени отъ насъ, защо ги повдигате?

Г. Димитровъ: Не сѣ рѣшени.

Министъръ-прѣдседателъ д-ръ В. Радославовъ: Отъ насъ сѣ рѣшени. Добавъчно възнаграждение ще има и за напѣдъ. Нѣма защо да повдигате въпроса.

Г. Димитровъ: Значи, ще се плащатъ дневни пари и за въ бѣдаще — туй искамъ да зная.

Министъръ-прѣдседателъ д-ръ В. Радославовъ: Рѣшено е.

Г. Димитровъ: Тогава да се побърза съ внасянето на законопроекта.

Министъръ-прѣдседателъ д-ръ В. Радославовъ: Ние знаемъ нуждата.

Прѣдседателъ: Ще се гласува.

По чл. 1 отъ законопроекта, както казахъ, социалъ-демократическата парламентарна група прави прѣдложение за добавъчно възнаграждение. (Прочита повторно прѣдложението) Които приематъ това прѣдложение, да си вдигнатъ ржката. (Малцинство) Не се приема.

Които приематъ на трето четене законопроекта за 6/12 отъ кредититѣ по редовния и извънредния бюджети и по бюджетитѣ на фондоветѣ за 1915 г. и врѣмененъ 6-мѣсеченъ кредитъ за новопридобититѣ и окупираниитѣ земи за 1916 г. тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Приема се.

Втората буква отъ сѣщия пунктъ на дневния редъ е: трето четене на законопроекта за допълнителенъ свръхсметенъ кредитъ къмъ бюджета за 1915 г. на сума 10.853.501 л.

Моля г. секретаря да го прочете съ измѣненіята, съ които вчера се прие.

Секретаръ д-ръ К. Провадалиевъ: (Чете)

„ЗАКОНЪ

За допълнителенъ свръхсметенъ кредитъ къмъ бюджета за 1915 г. на сума 10.853.501 л.

„Чл. 1. Разрѣшава се на министритѣ кредитъ въ размѣръ на 10.853.501 л., за да изплатятъ разходитѣ, произведени прѣзъ 1915 г., споредъ приложената къмъ този законъ таблица.

„Чл. 2. Тѣзи разходи да се покриватъ отъ редовнитѣ приходи по бюджета за 1915 г. и да се отнесатъ къмъ сѣщия бюджетъ“.

Въ таблицата има само слѣдната прибавка: „По Върховното правителство. № 1, § 9. Дневни пари на народнитѣ прѣдставители и на членовѣтѣ на парламентарната изпитателна комисиия — 1.160.000 л.“ — разрѣшени кредити по бюджета за 1915 г. — „35.000 л.“ — се иска допълнителенъ кредитъ. — Всичко по Върховното правителство — 35.000 л.“ Това е измѣненіето въ таблицата, която е приложена къмъ законопроекта.

Събраната сума къмъ края пакъ възлиза 10.853.501 л.

ТАБЛИЦА
за допълнителни кредити към бюджета за 1915 г.

№ по редъ	Параграфъ на бюджета за 1915 г.	НАИМЕНОВАНИЕ НА РАЗХОДИТЪ	Разрѣшени кредити по бюджета за 1915 г.	Искать се допълнителни кредити
По Върховното правителство.				
1	9	Дневни пари на народнитѣ прѣдставители и на членоветѣ на парламентарната изпитателна комисия	1.160.000	35.000
		Всичко по Върховното правителство	—	35.000
По Министерството на външнитѣ работи и на изповѣданията.				
1	5	За добавъчно възнаграждение на свещеницитѣ	1.450.000	70.000
2	11	Канцеларски разноски, телеграми, писма и пр.	150.000	170.000
3	13	За вѣстници и списания, съчинения и печатане политически издания	40.000	17.000
4	15	За разноски по прѣвеждане суми въ странство, комисиона, ажио, разлика, лихва и пр.	110.000	350.000
5	16	За разноски по службата на Дирекцията на печата и Телеграфната агенция	181.600	60.000
6	19	Помощи за завръщане на бѣдни българи въ България	25.000	20.000
7	21	Пътни и дневни пари за командировки по служебни работи на длѣжностни и частни лица, за прѣмѣстване на чиновници въ странство и пр.	150.000	50.000
		Всичко по Министерството на външнитѣ работи и на изповѣданията	—	737.000
По Министерството на вътрѣшнитѣ работи и народното здраве.				
1	12	Отопление и освѣтление на околийскитѣ управления	130.000	15.000
2	13	Наемъ за помѣщения на сѣшитѣ	220.000	20.000
3	22	Печат на книжа за министерството, окръжнитѣ и околийскитѣ управления	45.000	20.000
4	26	Пътни и дневни пари за командировки по служебни работи и по прѣмѣстване на чиновницитѣ	200.000	120.000
5	51	Набавяне лѣкарства, прѣвѣрзоченъ материялъ и аптечни уреди на болницитѣ	250.000	80.000
6	60	Печатане книжа за санитарнитѣ учрѣждения	40.000	50.000
7	71	Разноски по прѣвеждане суми въ странство	3.000	6.000
8	72	За изплащане изгубени процеси, обезщетения, лихви и пр.	2.000	18.000
		Всичко по М-вото на вътрѣшнитѣ работи и народното здраве	—	329.000
По Министерството на народното просвѣщение.				
1	1	Заплата на личния съставъ при централното управление (за прислужници и чистачки)	214.800	700
2	14	Заплата на личния съставъ при сръднитѣ и специални училища (за писари и прислужници)	4.400.000	16.700
3	22	Заплата на личния съставъ при инспекциитѣ (за писари и прислужници)	556.500	6.000
4	28	Заплата на личния съставъ при Музикалното училище (за писари и прислужници)	50.420	800
5	35	Заплата на личния съставъ при Художествено-индустриалното училище (за писари и прислужници)	103.460	1.000
6	43	Заплата на личния съставъ при Университета (за писари и прислужници)	486.420	2.000
7	51	Заплата на личния съставъ при музеитѣ (за писари и прислужници)	74.280	800
8	61	Заплата на личния съставъ при библиотекитѣ (за раздавачи и прислужници)	61.500	1.000
9	67	Заплата на личния съставъ при институтитѣ и пансионитѣ (за прислуга)	77.800	1.000
		Всичко по Министерството на народното просвѣщение	—	30.000
По Министерството на финанситѣ.				
1	22	Печатане на разни бланки, вѣдомости, отчети и пр.	200.000	100.000
2	26	Пътни и дневни пари за командировки на длѣжностни и частни лица	170.000	50.000
3	34	Изплащане изгубени процеси, обезщетения, лихви и пр.	90.000	150.000
		Всичко по Министерството на финанситѣ	—	300.000
По Министерството на правосъдието.				
1	37	За храна на затворницитѣ	420.000	100.000
2	38	Отопление и освѣтление на затворитѣ: дрехи, легла, покривина, сапунъ, лѣкарства и пр. на затворницитѣ	200.000	30.000
3	44	Печатане законопроекта, закони, сборници, регистри, вѣдомости и пр.	160.000	100.000
4	45	Пътни и дневни пари за командировки по служебни работи на длѣжностни и частни лица	80.000	20.000
		Всичко по Министерството на правосъдието	—	250.000
По Министерството на войната.				
1	4	За храна на войницитѣ до 10 септемврий 1915 г. (до обявяването на мобилизацията)	13.150.000	6.000.000
		Всичко по Министерството на войната	—	6.000.000

№ по редъ	Параграфъ на бюджета за 1915 г.	НАИМЕНОВАНИЕ НА РАЗХОДИТЪ	Резрѣшени кредити по бюджета за 1915 г.	Искать се допълнителни кредити
По Министерството на търговията, промишлеността и труда.				
1	51	За работници при мината „Перникъ“	1.450.000	750.000
2	54	Купуване консомативни материяли за сжната мина	900.000	400.000
3	57	Купуване освѣтлителни материяли за мината, като карбитъ, колзово масло, петролъ, фитилъ и др.	130.000	150.000
4	59	Фуражъ и снаряжение на конетъ при мината	20.000	50.000
5	66	За работници при мината „Бобовъ-долъ“	35.000	16.000
6	68	Купуване консомативни дървени и други материяли за сжната мина	30.000	11.500
7	78	Заплата на личния съставъ при Държавната печатница (за врѣмененъ персоналъ)	614.960	5.000
8	79	Канцеларски материяли, печатане книжа за печатницата и пр.	4.000	5.000
9	81	Поддържане на машинитъ при печатницата	12.000	4.000
10	85	Купуване консомативни материяли за печатницата: хартия, мастило, мукави, картонъ и др.	850.000	600.000
11	90	За врѣмененъ персоналъ при Главната дирекция на статистиката	40.000	1.001
Всичко по Министерството на търговията, промишлеността и труда . . .			—	1.992.501
По Министерството на общественитъ сгради, пжтищата и благоустройството.				
1	32	Печатане на разни книжа, бланки, образци и други	20.000	15.000
2	33	Пжтни и дневни пари за командировки на длъжностни и частни лица по служебни работи.	80.000	35.000
Всичко по М-вото на общественитъ сгради, пжтината и благоустройството . . .			—	50.000
По Министерството на желѣзницитъ, пошитъ и телеграфитъ.				
А. Главна дирекция на желѣзницитъ и пристанищата				
1	13	За километрическо възнаграждение и за прѣнощуване на прѣвозния персоналъ по движението	372.000	100.000
2	18	За вжленари и работници по товарене и разтоваряне разни материяли и за пазене депата,	180.000	20.000
3	20	За волнонаемни работници по поддържане ж. п. линии и съоръженията имъ	2.310.000	400.000
4	29	За работници при ж. п. работилници и депа	2.140.000	200.000
5	15	Обезщетение за изгубени и поврѣдени стоки	1.500	25.000
6	39	За купуване лѣкарства и прѣвѣрзочни материяли	60.500	20.000
7	40	Пжтни и дневни пари за командировки по служебни работи	100.000	50.000
Всичко по Главната дирекция на желѣзницитъ и пристанищата . . .			—	815.000
Б. По Главната дирекция на пошитъ, телеграфитъ и телефонитъ.				
1	14	Насмъ за помѣщения на телеграфо-пощенскитъ и телефонни станции и клоноветъ имъ, управлението на подвижнитъ пощенски писалища и помѣщенията за почивка на куриеритъ	215.000	25.000
2	22	Печатане разни книги, бланки, вѣдомости и пр.	150.000	250.000
3	—	Дневни пари на телеграфо-пощенскитъ чиновници и служащи въ новитъ земи по закона отъ 8 августъ 1914 г. (чл. 8 отъ закона за бюджета за 1915 г. буква к на таблицата)	120.000	40.000
Всичко по Главната дирекция на пошитъ, телеграфитъ и телефонитъ . . .			—	315.000
Всичко по Министерството на желѣзницитъ, пошитъ и телеграфитъ . . .			—	1.130.000
А всичко			—	10.853.501

Въ таблицата има само следната прибавка: „По Върховното правителство. № 1, § 9. Дневни пари на народните представители и на членовете на парламентарната изпитателна комисия — 1.160.000 л.“ — разръшени кредити по бюджета за 1915 г. — „35.000 л.“ — се иска допълнителен кредит. — „Всичко по върховното правителство — 35.000 л.“ Това е изменението въ таблицата, която е приложена към законопроекта.

Събраната сума към края пакъ излиза 10.853.501 л.

Председателят: Които приемат на трето четене законопроекта, прочетенъ от г. секретаря, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Приема се.

Следующата буква отъ сщия пунктъ на дневния редъ е: трето четене на предложението за опредѣляне размѣра на дневнитъ пари на духовнитъ лица, командирани въ новосвободенитъ земи въ стара Сърбия.

Г. секретарьтъ ще го прочете.

Секретарь д-ръ К. Провадалиевъ: (Чете)

Р Ъ Ш Е Н И Е

за опредѣляне размѣра на дневнитъ пари на духовнитъ лица, командирани въ новосвободенитъ земи въ стара Сърбия.

„Членъ единственъ. Одобрява се духовнитъ лица, командирани въ освободенитъ земи въ стара Сърбия, да получаватъ дневни пари, както следва: а) ония, получаващи заплата — въ размѣръ, опредѣленъ за чиновницитъ по гражданското вѣдомство, командирани въ тия земи, и б) дяконитъ и свещеницитъ, получаващи добавъчно възнаграждение — въ размѣръ 5 л. дневно“.

Председателят: Които приемат на трето четене рѣшението за опредѣляне размѣра на дневнитъ пари на духовнитъ лица, командирани въ новоосвободенитъ земи въ

стара Сърбия, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Приема се.

Слѣдва по дневния редъ трето четене на законопроекта за одобрение на чл. 2 отъ височайше утвърденото положение на формирането на доброволчески отряди, обявено съ заповѣдъ по дѣйствующата армия подъ № 4 отъ 25 септември 1912 г.

Г. секретарьтъ ще го прочете.

Секретарь д-ръ К. Провадалиевъ: (Чете)

„З А К О Н Ъ

за одобрение на чл. 2 отъ височайше утвърденото положение за формирането на доброволчески отряди, обявено съ заповѣдъ по дѣйствующата армия подъ № 4 отъ 25 септември 1912 г.

„Членъ единственъ. Амнистиратъ се всички дезертьори отъ българската войска и отклонившитъ се отъ изгнанието на военната тегоба младежи, които сж се възползували отъ издаденото и височайше утвърдено „Положение за формирането на доброволчески отряди“ и сж се явили — първитъ въ своитъ части, а вторитъ сж влѣзли въ състава на доброволческитъ отряди.

„Къмъ послѣдната категория се причисляватъ и ония отклонивши се, които сж се представили прѣдъ наборната комисия за 37-и наборъ и сж били въ редоветъ на войската прѣзъ врѣме на войната“.

Председателят: Които приемат на трето четене този законопроектъ тѣй, както се прочете отъ г. секретаря, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Приетъ.

Слѣдва пунктъ втори отъ дневния редъ — разглеждане конвенцията по ректификацията на българо-турската граница отъ 24 августъ (6 септември) 1915 г.

Г. секретарьтъ ще я прочете.

Секретарь д-ръ К. Провадалиевъ: (Чете)

Конвенция по ратификацията на българо-турската граница

отъ 24 августъ (6 септември) 1915.

„Негово Величество царьтъ на българитъ
и

„Негово Величество отоманскиятъ императоръ.

„Въодушевени отъ желанието да стегнатъ още повече приятелскитъ връзки, които съединяватъ Българското царство и Отоманската империя, рѣшиха да пристѣпятъ къмъ една ректификация на българо-турската граница и назначиха за това като свои пълномощници:

„Негово Величество царьтъ на българитъ:

„Негово прѣвъзходителство г. д-ръ Радославовъ, министъръ-председател, министъръ на вътрѣшнитъ работи, управляющъ Министерството на външнитъ работи пр. и пр.;

„Негово Величество отоманскиятъ императоръ.

„Негово прѣвъзходителство Фетхи-бей, неговъ извънреденъ пратеникъ и пълномощенъ министъръ въ София;

„които, слѣдъ като размѣниха пълномощията си, намѣрени за редовни, се съгласиха върху слѣдното:

„Членъ 1.

„Отоманската империя е съгласна да поправи настоящата граница по слѣдующия начинъ:

„Начиная отъ Константиново (Татаръ-кьой), българо-турската граница ще слѣдва дѣсниа брѣгъ (thalweg) на р. Тунджа до селото Чифли-кьоскъ; отъ тази точка тя върви по хребета между Фикелъ и р. Тунджа до върха на

Konvention rectificatie de la frontiere Bulgaro-Turque

du 24 août (6 septembre) 1915.

„Sa Majesté le Roi des Bulgares
et

„Sa Majesté l'Empereur des Ottomans,

animés du désir de resserrer encore davantage les liens d'amitié qui unissent le Royaume de Bulgarie et l'Empire Ottoman, ont résolu de procéder à une rectification de la frontière des deux Pays et ont nommé, à cet effet, comme Leurs Plénipotentiaires, à savoir:

„Sa Majesté le Roi des Bulgares:

„Son Excellence Monsieur le D-r V. Radoslavoff, Président du Conseil des Ministres, Ministre de l'Intérieur et Ministre des Affaires Etrangères et des Cultes par interim, etc.:

„Sa Majesté l'Empereur des Ottomans:

„Son Excellence Fethy Bey, Son Envoyé Extraordinaire et Ministre Plénipotentiaire à Sophia;

„Lesquels, après avoir échangé leurs plins pouvoirs, trouvés en bonne et dûe forme, sont convenus de ce qui suit:

„Article 1.

„L'Empire Ottoman consent à rectifier la frontière actuelle de la manière suivante:

„A partir de Konstantinovo (Tatar-keny) la frontière bulgaro-turque suivra la rive droite (thalweg) du fleuve Toundja jusqu'au village Cifli-Köst; de ce point elle suit la crête entre Fikel et la Toundja jusqu'au sommet de te

кота 130; отъ тамъ тя възвива на западъ, по права линия, минавайки подъ Хаджи-кюй и Р. Сукунъ и достига до върха на кота 253; като оставя Паша-Махале и Юскюдаръ на България, тя върви по талвега между хребета на Дуванджа и тоя на Юскюдаръ, оставайки Дуванджа на Турция до една точка отстояща 2 км. отъ лѣвия брѣгъ на Марица. Отъ тази точка до буквата К на името Карагачъ границата ще бѣде начертана отъ делимитационната комисия, съгласно споменатитѣ въ чл. 2 принципи, на 1½ до 2 км. максимумъ сѣверно отъ лѣвия брѣгъ на Марица. Отъ буквата К на името Карагачъ — мѣстностъ, която се дава на България — границата прѣсича наполовина шосето отъ Карагачъ до Одринъ, слѣдва по права линия до буквата С отъ името Демиръ-Десъ, отъ тамъ прѣминава отново рѣка Марица и достига до лѣвия брѣгъ на тази рѣка. Отъ тази точка границата ще върви по лѣвия брѣгъ на рѣката на едно разстояние максимумъ 2 км. източно отъ сѣвния лѣви брѣгъ и ще достигне до морето. Тя ще бѣде начертана отъ делимитационната комисия, съгласно споменатитѣ въ чл. 2 принципи. За прилагане на горното ще служи картата на Австрийския генераленъ щабъ 1/200.000.

„Членъ 2.

„Прѣдвидената въ прѣдшествующия членъ делимитационна комисия ще се състои отъ трима военни членове — единъ германецъ, единъ австроунгарецъ и третия шведецъ — които могатъ да си присъединятъ, ако стане нужда, нужното число картографи. Въ своята делимитационна работа тази комисия ще се ръководи отъ топографическия и икономически съображения на терена и ще начертае границата отъ буква С на името Демиръ-Десъ до устието на р. Марица, на едно разстояние 2 км. максимумъ източно отъ лѣвия брѣгъ на рѣката, като остави Еносъ на Турция. Тя ще започне да работи най-късно 15 дена слѣдъ подписването на настоящия договоръ и ще завърши своята работа колкото е възможно по-скоро.

„Членъ 3.

„Императорското отоманско правителство ще има правото да си служи по най-либераленъ начинъ съ желѣзопътната линия между Одринъ и Кужели-Бургазъ за цѣли 5 години, подъ условие, обаче, да се съобразява съ техническитѣ правилници, които сѣ въ сила по българскитѣ желѣзници.

„Членъ 4.

Царското българско правителство поема правата и задълженията на императорското правителство сръщу компанията на ориенталскитѣ желѣзници за отстъпената на България частъ отъ линията, частъ намираща се въ територията, която ще се отстъпи.

„Членъ 5.

„До поправянето течението (до корекцията) на Марица посредствомъ постройката на единъ каналъ въ своя собствена територия, между двѣтъ точки К и С отъ имената Карагачъ и Демиръ-Десъ, българското правителство ще има правото да си служи съ р. Марица между тия двѣ точки, безъ да се подчинява на каквито и да било ограничения или такси.

„Отоманскитѣ подданици ще се ползуватъ съ сѣщитѣ права като българскитѣ, що се отнася до пътуването по р. Марица, и ще бѣдатъ третирани на равна нога съ тѣзи послѣднитѣ относително разноска въ прѣноса на стокитѣ и цѣнитѣ за прѣнасяне пътницитѣ.

côte 130; de là elle tourne vers l'Ouest en ligne droite passant sous Hadji-keny et R. Sukun et arrive au sommet de la côte 253, laissant Pachamahale et Uskudar à la Bulgarie, elle suit le thalweg entre la crête de Duvandja et celle d'Uskudar, laissant Duvandja à la Turquie, jusqu'à un point situé à deux kilomètres de distance de la rive gauche de la Maritza. De ce point-là jusqu'au point C du mot Caragac la frontière sera tracée par la Commission de délimitation d'après les principes mentionnés dans l'article 2, de un et demi à deux kilomètres au maximum au nord de la rive gauche de la Maritza. Du point C du mot Caragac, localité attribuée à la Bulgarie, la frontière coupe par moitié la chaussée Caragac—Andrinople, continue en ligne droite jusqu'au point S du mot Demirdes; de là elle traverse de nouveau la Maritza et arrive à la rive gauche du fleuve. De ce point-là la frontière suivra la rive gauche du fleuve à une distance d'au maximum deux kilomètres à l'Est de la rive gauche et aboutira à la Mer. Elle sera tracée par la Commission de délimitation d'après les principes mentionnés dans l'article 2.

„La carte de l'Etat-Major Autrichien au 1:200,000 servira de carte d'application.

„Article 2.

„La Commission de délimitation prévue dans l'article précédent sera composée de trois membres militaires dont un Allemand, l'autre Austro-Hongrois et le troisième Suédois, lesquels peuvent s'adjoindre, s'il est besoin, le nombre nécessaire de cartographes. Cette Commission se guidera dans ces travaux de délimitation par des considérations topographiques et économiques du terrain et tracera la frontière à partir du point S du mot Demirdes jusqu'à l'embouchure de la Maritza à une distance de deux kilomètres au maximum à l'Est de la rive gauche du fleuve, en laissant la ville Enos à la Turquie. Elle commencera ses travaux au plus tard quinze jours après la signature du présent Traité et les finira aussi vite que possible.

„Article 3.

„Le Gouvernement Impérial Ottoman aura le droit de se servir de la manière la plus libérale du chemin de fer entre Andrinople et Kouleli-Bourgas pour la durée de cinq ans, en se conformant, toutefois, aux règlements techniques en vigueur dans l'Administration des Chemins de fer Bulgares.

„Article 4.

„Le Gouvernement Royal de Bulgarie est subrogé aux droits, charges et obligations du Gouvernement Impérial à l'égard de la Compagnie des Chemins de fer Orientaux pour la partie de la ligne à elle concédée et située dans le territoire à céder.

„Article 5.

„Jusqu'à la correction de la Maritza par la construction d'un canal et son propre territoire entre les deux points C et S des mots Caragac et Demirdes, le Gouvernement Bulgare aura le droit de se servir de la rivière de la Maritza entre ces deux points sans être soumis à des restrictions ou à des taxes quelconques.

„Les ressortissants ottomans jouiront des mêmes droits que les ressortissants bulgares en ce qui concerne le voyage sur la Maritza et ils seront traités sur le même pied que ces derniers par rapport au frêt des marchandises et au prix des transports des voyageurs.

„Членъ 6.

„Населенията на териториитъ, които ще се отстъпятъ, ще се ползватъ съ същитъ ония права и ще бждатъ положени на същитъ ония задължения, прѣдвидени въ конвенциитъ, договоритъ и спогодбитъ, които сж понастоящемъ въ сила между двѣтъ страни.

„Отоманскитъ подданици ще продължаватъ да се ползватъ съ всичкитъ си права върху тѣхнитъ градски и селски имения, които биха останали отвѣдъ граничната линия, поради посочената въ чл. 1 ректификация.

„Членъ 7.

„Настоящата конвенция ще влѣзе въ сила въ самия день на размѣната на ратификациитъ, която ще се състои въ София осемъ дена слѣдъ подписването ѝ отъ пълномощниците.

„Съставенъ въ двоенъ екземпляръ въ София на 24 августъ 1915 г.

„Двадесетъ и четвърти августъ, хиляда деветстотинъ и петнадесета година.

За България

(п) Д-ръ В. Радославовъ
(II.)

За Турция

(п) Фетхи-Бей.
(II.)

(Бурни ржкоплѣскания отъ дѣсницата и дѣсни центъръ)

„ОБЯСНИТЕЛНИ БЪЛЪЖКИ

приложени къмъ турско-българската конвенция отъ 24 августъ 1915 (ст. ст.)

„При подписването на договора било е уговорено слѣдното:

„1. Изпразването на отстъпената територия отъ отоманскитъ власти и взимането ѝ въ владѣние отъ българскитъ власти ще започне отъ 28 септемврий (ст. ст.) и ще се завърши постепенно съ определянето граничнитъ пунктове отъ делимитационната комисия. Също така ще стане и съ настаняването на граничнитъ постове. Двѣтъ финансови администрации ще се споразумѣятъ по настаняването нуждното число погранични митници, които ще бждатъ готови за работа на 28 септемврий (ст. ст.)

„2. Що се отнася до изпълнението на договора, една българска депутация ще се срещне съ една турска депутация въ Димотика, на 8 септемврий (ст. ст.), въ 12 ч. по обѣдъ, за да състави протокола по взимането въ владѣние отстъпенитъ територии. Тази комисия ще се състои отъ одринския валия и коменданта на Димотика, отъ една страна, отъ старозагорския окръженъ управителъ и коменданта на дедеагачкия гарнизонъ, отъ друга страна.

„3. Начиная отъ 23 септемврий (ст. ст.) службата по желѣзницитъ ще се изпълнява отъ държавнитъ чиновници при Дирекцията на българскитъ желѣзници.

„4. Уговорено е, че прѣзъ споменатия петгодишенъ срокъ императорското отоманско правителство ще има право да прѣнася по желѣзнопѣтната линия, която ще се отстъпи, било въ мирно врѣме, било въ военнo врѣме: новобранци, войски, орѣжие, муниции, съѣстни продукти и пр., безъ всѣкакво ограничление или контролъ отъ страна на българското правителство.

„Article 6.

„Les populations du territoire à céder jouiront des mêmes droits et seront astreintes aux mêmes obligations prévues dans les Conventions, Traités et Arrangements actuellement en vigueur entre les deux Pays.

„Les sujets ottomans continueront à jouir de tous leurs droits sur leurs propriétés urbaines et rurales qui seraient restées au-delà de la ligne-frontière par suite de la rectification indiquée à l'article 1.

„Article 7.

„La présente Convention entrera en vigueur le jour même de l'échange des ratifications qui auront lieu à Sophia huit jours après la signature par les Plénipotentiaires.

„Fait en double exemplaire à Sophia, le six Septembre — vingt quatre Août, mil neuf cent quinze.

(s.) D-r V. Radoslavoff
(E. S.)

(s.) Fethi
(E. S.)

„NOTES EXPLICATIVES

annexées à la Convention turco-bulgare du 24 Août 1915 (v. st.)

„Au moment de proceder à la signature du Traité, il a été convenu de ce qui suit:

„1. L'évacuation du territoire cédé par les autorités ottomanes et la prise de possession par les autorités bulgares commencera à partir du 28 Septembre v. st. et sera achevée au fur et à mesure de la fixation des points-frontières par la Commission de délimitation. Il en sera de même pour l'installation des postes frontier. Les deux Administrations financières s'entendront pour l'installation du nombre nécessaire de douanes-frontière, prêtes à fonctionner le 28 Septembre v. st.

„2. Quant à l'exécution du Traité, une Députation bulgare se rencontrera avec une Députation turque à Demotica le 8 Septembre v. st., à midi, pour dresser le procès-verbal de la prise de possession des territoires cédés. Cette Commission sera composée du Vali d'Andrinople et du Commandant de Demotica d'une part, du Préfet du Stara-Zagora et du Chef du Garnison de Dédéagatch, d'autre part.

„3. A partir du 23 Septembre v. st. le service des chemins de fer sera effectué par les employés d'Etat de l'Administration des Chemins de fer Bulgares.

„4. Il est entendu que pendant le délai de cinq ans le Gouvernement Impérial Ottoman aura le droit de transporter sur le chemin de fer à céder, soit en temps de paix, soit en temps de guerre, des recrues, des troupes, des armes, des munitions, des vivres, etc., sans aucune restriction ni contrôle de la part du Gouvernement Bulgare.

„5. Уговорено е също, че прѣз петгодишния срокъ, прѣноснитѣ разноски по отстъпената частъ на желѣзнопътната линия не ще бждатъ по-голѣми за стокитѣ отъ турско произхождение, отколкото за ония отъ българско произхождение.

„6. Разходитѣ на делимитационната комисия ще се по-несатъ наполовина, отъ двѣтъ заинтересовани правителства.

„Съставенъ въ двоенъ екземпляръ въ София на 24 августъ 1915 г.

„Двадесетъ и четвърти августъ, хиляда деветстотинъ и петнадесета година.

За България,

(п) Д-ръ В. Радославовъ.
(II.)

За Турция,

(п) Фетхи-Бейъ.
(II.)

(Бурни ржкоплѣскания отъ дѣсницата и дѣсния центъръ)

Народното събрание, по поводъ на тая конвенция по ректификацията на българо-турската граница отъ 24 августъ (6 септемврий) 1915 г. взема слѣдующето

Р ѣ ш е н и е

за одобрение конвенцията по ректификацията на българо-турската граница.

„Членъ единственъ. Одобрява се конвенцията по ректификацията на българо-турската граница, сключена между българското и турското правителства на 24 августъ (6 септемврий) 1915 г.“ (Ржкоплѣскания отъ сжщитѣ)

Прѣдседателтъ: Има думата г. Александъръ Малиновъ.

А. Малиновъ: Г. г. народни прѣдставители. Азъ вземахъ думата, за да сложа нѣколко въпроса, по които бихъ желалъ да чуя обясненията на нашия министъръ-прѣдседателъ. Досежно самата конвенция, азъ заявявамъ отъ името на нашата парламентарна група, че ние ще я вотираме. Земята, която ни се дава по тази конвенция, е цѣнна; още по-цѣнна е онази желѣзница, която, по силата на сжщата конвенция, става занаятъ наша, слѣдъ като си разчитамъ, разумѣва се, смѣткитѣ съ компанията на източнитѣ желѣзници — желѣзница, толкова необходимата, за да свърже стара и нова България. По сжществото на въпроса, слѣдъ догледно, моята дума не е друга, освѣнъ тази, че Народното събрание ще трѣбва да одобри тази конвенция, по съображения, че земята, която ни се дава, е цѣнна, и желѣзницата — на която азъ най-вече държа — бѣше необходима за България. Азъ дадохъ тукъ дума, че засега външна политика нѣма да прави, стоя на думата си, нѣма да я прави и по тази конвенция.

Но, г. г. народни прѣдставители, има два-три въпроса, по които, както казахъ въ началото, би било желателно г. министъръ-прѣдседателтъ, ако намѣри за умѣстно, да ни даде възможнитѣ обяснения. Прѣди всичко, за мене е отъ голѣмо значение да зная, дали тая конвенция е вече вотирана отъ турския парламентъ. Споредъ моето скромно разбиране, по-прилично бѣ тя да бжде вотирана отъ турския парламентъ, а слѣдъ това да бжде внесена въ българския Парламентъ, и да бжде, както казахъ и по-рано, вотирана отъ него. По този въпросъ азъ нищо не зная. Четохъ, както сте чели и вие въ вестникитѣ, че конвенцията е внесена въ турския парламентъ, но дали е вотирана, не зная. Това е единъ въпросъ, който се отнася непосредствено къмъ конвенцията. Ще се спра и на другъ единъ въпросъ около конвенцията; азъ само го повдигамъ, но не го рѣшавамъ. Въ чл. 1 отъ конституцията е казано: (Чете) „Намаляване или уголѣмяване — случаятъ, който ни интересува — територията на българското царство не може да стане безъ съгласието на великото Народно събрание.

Министъръ Х. Поповъ: Тѣй стояше работата и за Южна България въ врѣмето на Каравелова.

А. Малиновъ: Желателно е да изслушаме мнѣнието на главата на кабинета по въпроса, който повдигамъ, по-

„5. Il est de même convenu que les frais de transport sur la partie du chemin de fer cédée, pendant le délai de cinq ans, ne seront pas plus élevés pour les marchandises de provenance turque que ceux perçus des marchandises de provenance bulgare.

„6. Les frais de la Commission de délimitation seront supportés par moitié par les deux Gouvernements intéressés.

„Fait en double exemplaire à Sophia, le six Septembre — vingt quatre Août, mil neuf cent quinze.

(s.) D-r V. Radoslavoff
(E. S.)

(s.) Fethy
(E. S.)

неже е конституционенъ въпросъ. Ако почитаемото Народно събрание и правителство намиратъ, че тоя въпросъ е отъ наша компетенция, азъ и останалитѣ другари охотно ще вдигнемъ ржка за одобрение на тази конвенция, което ви и казахъ. Но нужно е, въ такъвъ случай, когато се повдигатъ такива въпроси, да се даватъ и нуждитѣ разяснения. Тамъ, отъ крайната дѣсница ми се забѣлѣва, че имаме вече прецедентъ: съединението на двѣтъ България, на Южна и Севѣрна, е станало безъ рѣшението на великото Народно събрание. Това е цѣла и голѣма истина. И азъ помня този прецедентъ. Но чини ми се, г. г. народни прѣдставители, когато присѣдиняването, уголѣмяването на територията, споредъ изказа на конституцията, става чрѣзъ силата на оржжието, не ще и дума, че да се иска вота на великото Народно събрание е ненуждно и е една безполезна формалностъ, защото безполезна е това, което нацията, въоръженитѣ народъ взема съ сила, съ оржие, неговитѣ прѣдставители да отидатъ въ великото Народно събрание да го оформятъ. Но, когато се взема частъ отъ територия договорно, какъвто е случаятъ, тогава рѣшението на великото Народно събрание е отъ значение, защото въ нашия случай тази цѣнна придобивка, която ние имаме по силата на тази конвенция, ползува България, не врѣди България, но има случаи, когато придобивката може да я врѣди, когато да вземешъ земя е по-лошо, отколкото да я нѣмашъ. И въ всички такива случаи — върху тѣхъ не ща да се простирамъ — нашата конституция, като не различава договорно или чрѣзъ оржие придобиване на земи, казва, че великото Народно събрание трѣбва да каже своята дума, защото великото Народно събрание може да намѣри въ известни случаи мѣсто да си спомни класическата поговорка: timeo danaos et donna ferentes. Въ случая това нѣма и не би могло да стане. Азъ съмъ дълбоко убѣденъ, обикновеното и великото Народно събрание биха вотирали тая конвенция по съображенията, които азъ вече по-рано казахъ.

И тѣй, отъ всичко казано досега отъ мене излиза, че азъ само слагамъ, а не рѣшавамъ въпроса, дали наистина, ние, обикновеното Народно събрание, разположено, готово, охотно да вотира тая конвенция, ще дадемъ единъ такъвъ вотъ, който вотъ, наистина, ще направи тая придобивка дѣйствителна отъ гледна точка на чл. 1 отъ нашата конституция. При най-широкото тълкувание на този членъ отъ конституцията, би могло да се каже, че всѣка придобивка чрѣзъ оржие, чрѣзъ сила, не се нуждае отъ санкцията на великото Народно събрание. Но излиза, като че ли санкционирането на всѣка договорна придобивка, какъто е конкретната, това е извънъ нашата компетенция. Азъ свършвамъ по този въпросъ съ заключение: азъ само повдигамъ въпроса, и бихъ желалъ да чуя цѣнното и авторитетно мнѣние по тоя въпросъ на нашия уважаемъ г. министъръ-прѣдседателъ.

Ще се спра най-послѣ на третия въпросъ, съ който свършвамъ. Ако г. министъръ-прѣдседателтъ намира за възможно да ми отговори, бихъ желалъ да зная, защо въ чл. 4 отъ приложението къмъ конвенцията е казано, че българското правителство, държавата ни, се задължава, прѣзъ споменатия 5-годишенъ периодъ, да даде възмож-

ността на императорското отоманско правителство да прѣнася по желѣзопѣтната линия, която ще се отстъпи и която, казахъ, е много цѣнна, било въ мирно врѣме, било въ военно врѣме, новобранци, войски, оръжия, муниции, съвѣстни продукти и пр. и пр. безъ всѣкакво ограничѣние и контролъ отъ страна на българското правителство. Азъ нѣмамъ нищо противъ това съглашение между насъ и отоманското правителство; въ течение на 5 години врѣме, въ мирно и военно врѣме, да се улеснява турската държава, прѣдъ видъ на своеобразната граница, която сега се установява между насъ и тѣхъ, да прѣнася оръжия, муниции, новобранци, защото пъкъ прѣнасянето имъ да кажемъ отъ Одринъ за Цариградъ, безъ да минаватъ прѣзъ нашата територия — прѣзъ българския Одринъ — и да използватъ линията Одринъ — Кузели-Бургасъ е мѣчно дѣло. Но азъ не разбирамъ, защо ние поемаме задължението, въ мирно или военно врѣме, въ течение на 5 години да даваме възможността на отоманското правителство да прѣкарва въобще войски. Да се използватъ нашитѣ желѣзници и то по начинъ най-либераленъ, както казва чл. 3 отъ тази конвенция, за прѣвозъ и на войски прѣзъ 5-годишния периодъ, това е нѣщо странно. Ако може да ни се каже нѣщо по този въпросъ, нека ни се каже. Ако ли, обаче, се намира, че той въпросъ изисква една по-друга бѣсъда, отколкото допустимата въ пленума на Народното събрание, въ такъвъ случай азъ бихъ се възползувалъ отъ случая, за да отправя къмъ уважаемия министъръ-прѣдседателъ една молба: по тоя въпросъ и всички около него въпроси, ако не могатъ да бждатъ разисквани въ пленума — ако щете, азъ признавамъ, че тѣ мѣчно могатъ да се разискватъ тукъ — би било желателно, прѣди още да се сложи тронното слово на дневенъ редъ, прѣди още то да се разиска въ комисията, дѣто е прието, г. министърътъ на външнитѣ работи да освѣтлява парламентарнитѣ групи по външната политика, прѣди още да дойде, повтарямъ, тоя день и прѣдъ видъ на онова поведение, което изобщо се държи днесъ спрѣмо правителството — защото го изискватъ интереситѣ на държавата, на България — ако е възможно да ни се дадатъ по нѣкои начини нужнитѣ обяснения. Но изобщо да минаваме тия въпроси безъ възможнитѣ обяснения въ Парламента и извънъ Парламента, чини ми се, че такова едно поведение на правителството спрѣмо Парламента е прѣкалено. Ние не можемъ, г. г. народни прѣдставители, само поради разбиране момента да вдигнемъ рѣка, дори тамъ, гдѣто бихме я вдигнали, толкова по-охотно, колкото повечко бихме познавали въпроситѣ, вота лю които намъ се иска.

И тъй като заявявамъ, че парламентарната група, на която азъ съмъ членъ, ще вопираща твърдѣ охотно тая конвенция, по съображенията, изказани отъ менъ, свѣршвамъ съ единъ апелъ, който отправямъ къмъ нашия министъръ-прѣдседателъ, да не чѣка деня на разикване тронното слово, който день не зная кога ще дойде, да каже, каквото може по положението, ако не въ пленума, то извънъ него, ако не на всички, то поне на прѣдставителитѣ на групитѣ. И азъ мисля, че искреността и полезността на тоя мой апелъ, който отправямъ къмъ министъръ-прѣдседателя, ще бжде добръ разбрана и отъ него.

Прѣдседателътъ: Има думата г. Кръстю Пастуховъ.

К. Пастуховъ: Г. г. народни прѣдставители! Не е мѣстото сега да се занимаваме, до колко тази придобивка съотвѣтствува на държането на България въ течение на една година. Азъ ще се присѣдиня къмъ мнѣнието на г. Малинова, че въпроситѣ, които се съдържатъ въ и около конвенцията, заслужаватъ вниманието на народното прѣдставителство. Защото, извѣстно е, че една спогодба съ чужда държава, особено слѣдъ като ние имаме лондонския и цариградския договори, не може да стане освѣтъ по политични мотиви.

Министъръ-прѣдседателъ д-ръ В. Радославовъ: Еносъ-Мидия щѣхте да вземете. Недѣйте прави такива намеци. Азъ ги разбирамъ много добръ лондонски и цариградски договори!

К. Пастуховъ: Нѣма защо да отправя г. министъръ-прѣдседателъ този упрѣкъ къмъ нашата фракция, която никога не е застава на позицията, България съ въоръжена сила да отиде къмъ извѣстна групировка, за да завземе Еносъ-Мидия въ течение на 24 часа, или на единъ мѣсець.

Министъръ-прѣдседателъ д-ръ В. Радославовъ: Това искаше да кажешъ ти, азъ го разбирамъ.

К. Пастуховъ: Ако е въпросъ за Еносъ-Мидия, нашата група всѣкога е държала на това, че походътъ нататъкъ е също тъй единъ тежъкъ и кървѣвъ походъ, както всѣка една война, и че политиката на България трѣбва да бжде насочена въ такава насока, щото да избѣгне войната и, чрѣзъ пътя на мирното споразумѣние, да постигне онова, което тя нарича национално обединение. Това е била позицията на нашата фракция.

Нѣкой отъ дѣсницата: Не зависи отъ България.

К. Пастуховъ: Ако е имало групи, които сж поддържали и застава на противна позиция, отправете тогава упрѣка къмъ тѣхъ, и тѣ ще бждатъ въ положение да кажатъ своитѣ доводи „за“ или „противъ“. И ако азъ, г. г. народни прѣдставители, вземамъ думата по конвенцията, то не е за да разглеждамъ политиката на България къмъ Турция въ миналото и въ продължение на една година — по това би могло много да се каже; зависи на коя позиция човѣкъ се поставя — азъ искамъ само, въ свръзка съ повдигнатитѣ въпроси отъ г. Малинова, да се присѣдиня къмъ него въ тази частъ, а именно, да ни се дадатъ нуждитѣ освѣтления, които интересуватъ народното прѣдставителство. Още при откриването на Народното събрание ние отправихме къмъ г. министъръ-прѣдседателя една интерпелация, съ която искаме отъ него да ни даде разяснения върху отношенията на България спрѣмо Турция и централнитѣ държави. И азъ мисля, че едно правителство, каквито и уважителни причини да има да скрива извѣстни работи, колкото и да прѣцѣнява, че обстоятелствата, въ които живѣе нашата страна, могатъ да му наложатъ резерви въ извѣстни пунктове, все пакъ то дължи единъ отговоръ на народното прѣдставителство поне въ очертаването главнитѣ линии на неговата политика. Г. г. народни прѣдставители! Когато се сключваше, напр., конвенцията съ Турция, самъ г. министъръ-прѣдседателъ чрѣзъ печата и доколкото е ималъ сношение съ народнитѣ прѣдставители е заявявалъ, че спогодбата ни съ Турция е плодъ на нашия неутралитетъ, и само заради него, и че България нѣма и не поема никакви други ангажменти къмъ Турция, като остава съ развѣржани рѣцѣ. Това бѣ прѣди да се обяви войната съ Сърбия и да се развиятъ събитията тъй, както ние виждаме да се развиватъ сега. Разбира се, че е умѣстно да зададемъ въпросъ на г. министъръ-прѣдседателя, да ни отговори, дали нѣма измѣненіе и въ отношенията ни съ Турция, или ние продължаваме да стоимъ на старитѣ си позиции, както и въ обще по отношенията ни и съ централнитѣ държави. Азъ мисля, г. г. народни прѣдставители, че не е умѣстно, и не е полезно нито за самото правителство, нито за страната, да се скрива, както това бѣ обичай въ миналото, задъ чл. 92 отъ конституцията, споредъ който правителството може да си наложи мълчание по извѣстенъ въпросъ, или задъ чл. 17 — че тайнитѣ договори нито подлежатъ на разискване, нито пъкъ съдържанието имъ може да се съобщава на Народното събрание, освѣнъ когато правителството намѣри това за полезно. Чини ми се, че е парламентарно — както се постѣпва и въ други страни — онова, което е минало, което е извѣстно, което е фактъ, да се съобщава на народното прѣдставителство. Обикновено избѣгва се да се съобщава това, което още не е фактъ, което се тѣче, което се развива и което, слѣдователно, не може да се обяви публично, това е тайната на извѣстни договори. Но едно народно прѣдставителство, което, ето днесъ има послѣденъ день на засѣданията си и ще се разотиде, не може да остане въ пълна тъмнина относително това, кждѣ сме ние, какво сме, и съ кого сме. Това може и трѣбва да знае народното прѣдставителство. Нѣма нужда то да го учи, да го подозира, или да си съставя заключение по извѣстни факти, черпени изъ вѣстницитѣ, или изъ частни разговори, за да знае що сме, какво сме, кждѣ сме и какво мислимъ да правимъ. Както прѣзъ 1912 г. при всичката резервираностъ и нежелание на тогавашното правителство да отговори на Народното събрание на всички въпроси, които засѣгатъ тайната на договоритѣ, това правителство направи все-таки изявления, за да очертае политиката си и връзкитѣ на България съ съседнитѣ държави, тъй, мисля азъ, е лѣтното, щото и днешното правителство — и отъ това нѣма никаква врѣда и никаква опасностъ за България — да очертае тая своя политика именно по поводъ конвенцията съ Турция. Едно правителство може да избира поводъ

според случая. Ако тронното слово бѣ сложено на разглеждане, според традицията на България, най-умѣстно бѣ тогава да се сложи на разглеждане този въпросъ, ако на нашата интерпелация бѣ даденъ ходъ и г. министър-председателъ искаше да ни отговори своеврѣменно, тамъ би било мѣсто да отговори. На всѣки случай, по единъ или другъ поводъ, длъжностъ е на г. министър-председателя, като шефъ на кабинета, да изложи поне въ общи черти, своята политика, която не е политиката, слѣдвана прѣзъ миналата сесия на Народното събрание, когато г. министър-председателъ самъ обявяваше, че нашата позиция е неутралитетътъ, и че България не е способна да се присъедини и нѣма да се присъедини нито къмъ една отъ воюващитъ групировки. Днесъ положението е измѣнено, има, разбира се, други факти, и, слѣдователно, правителството дължи отговоръ по това измѣнено положение на Народното събрание. Тѣй постѣпватъ и въ всички парламентарни държави; не само въ тия, съ които ние сме въ война, но и въ тия, които минаватъ за наши сътрудници, за наши съюзници. Първата длъжностъ на имперския канцлеръ въ Германия, когато се отвори Райхстагътъ, бѣ да вземе думата и да изложи не само положението на Германия на бойнитъ театри, но също тѣй и нейнитъ външни отношения, условията и възможноститъ за единъ миръ — въпросъ, който интересува цѣлия германски народъ. Неговия примѣръ подража и графъ Тиса. Тѣй че азъ не разбирамъ защо България трѣбва да бѣде единствената страна, която да храни и да държи въ джобовѣтъ на министритъ си голѣмитъ тайни, когато ние сме опитали една практика, че чрезъ твърдъ голѣмата тайностъ и резерваностъ не се постигатъ голѣми резултати и може да се случи онова, което никой отъ насъ не би желалъ. Азъ мисля, че ако бившето правителство прѣзъ 1912 и 1913 г. не беше тѣй резервирано, не се криеше тѣй много задъ тайната на договоритъ и не кокетираше тѣй много съ това, че имало доврѣнето на болшинството въ Народното събрание, че то поема отговорността за своята политика, може би работитъ нѣмаше да се развиятъ за България тѣй печално, както видѣхте да се развиватъ. Едностраничността е вѣдна всѣкога, въ всѣко отношение. И въпросътъ, г. г. народни представители, не се заключава въ това, че едно правителство поема отговорностъ прѣдъ болшинството на Народното събрание, ако искате — прѣдъ българския народъ или прѣдъ историята. Въпросътъ, сложенъ на практическа почва, се поставя малко по-другояче; той е, че веднѣжъ създадено едно ново положение, при което всички партийни групи, всички граждани съ по-голямъ или съ по-малкъ интересъ влагатъ усилия, за да го ликвидиратъ съ най-малко жертви и съ най-голямъ резултати за България, това положение създава отговорностъ не само за правителството прѣдъ народа и прѣдъ историята, но то създава отговорностъ и за цѣлото народно представителство прѣдъ народа и прѣдъ историята. Днесъ дългътъ на всѣки единъ народенъ представителъ, на всѣки единъ гражданинъ, на всѣки единъ мислящъ човѣкъ въ тая страна при това положение, каквото и да е било неговото отношение въ миналото къмъ политиката на правителството, или къмъ избрания отъ правителството пътъ, днесъ дългътъ му налага да вложи, доколкото е възможно, всичкитъ свои усилия за успѣшното завършване на прѣдприетата отъ България акция. Но, за да изпълнимъ тая наша длъжностъ, естествено е, ние трѣбва да бждемъ поставени въ течение на въпроситъ, въ течение на работата, ние трѣбва да познаваме онова, което е наше прѣимущество, и онова, което би могло да бѣде нашъ недостатѣкъ. Ние не можемъ — това мога да кажа за насъ си — и не бива да оставяме на едни рѣцѣ, на една личностъ, която може да има доврѣне въ Народното събрание, щото тя съ всички резерви, като държи всичко въ секретъ отъ Народното събрание, да прави своя политика, защото тогава дохождаме до печалното убѣждение, че и самото Народное събрание е излизало и че изпълнителната властъ може да върши всичко — тя се е нагърбила да го върши и тя върва, че ще го довърши докрай.

Прочее, безъ да продължавамъ по-нататѣкъ, азъ вървамъ, че г. министър-председателъ ще вземе актъ отъ желанието на народното представителство и, като се възползува отъ въпроса, който е сложенъ тукъ на разискване, ще пожелае да ни даде онѣзи освѣтления, които интересуватъ народното представителство, и които нѣма да нанесатъ никаква вреда върху политиката на България.

Министър-председател д-ръ В. Радославовъ: Ако има нѣкой другъ да говори, нека говори, за да бѣда азъ по-

слѣденъ. Не бихъ желалъ да се говори слѣдъ менъ. (Не се обажда никой)

Г. г. народни представители: Драго ми е, че конвенцията, която сключихме съ Турция прѣзъ м. августъ настоящата година се одобрява и отъ опозицията, защото считамъ, че декларацията на г. Малиновъ се поддържа отъ всички групи. Азъ не знамъ има ли другъ актъ, по който да не бждемъ съгласни ние всички. Защото тая конвенция, колкото и скромна да е, въ сѣщностъ тя има голѣмо значение, и правъ е г. Малиновъ, който каза: „Азъ държа най-много на желѣзницата“. Това бѣше и моята цѣль. Вие знаете, че прокарахме единъ заемъ, въ който, трѣбва да признаемъ, тогава на врѣмето условията не бѣха много благоприятни, защото правѣхме единъ заемъ подиръ една война и тогавъ, когато нѣмахме никакъвъ кредитъ никѣдъ. Отъ този заемъ ние бѣхме прѣдвидили една сума за постройка на една желѣзопѣтна линия, която да съединява Порто-Лагосъ съ Хасково или Стара България съ Нова България. Това съединение, обаче, не можа да стане затуй, защото договорътъ за заема имаше срокове и не можахме да ги изпълнимъ тѣй, както се прѣдвидяваше, лѣкъ и врѣмената попрѣчиха. Въ всѣки случай, още отъ тогава се разбираше, каква е голѣма необходимостта отъ една желѣзница, която да свързва тия земи, или по-добрѣ, която да съединява морето съ България. Заради туй ние намѣрахме благоприятенъ случай да можемъ да замѣстимъ тази голѣма нужда съ едно гогово нѣщо. И конвенцията, която ни дава историческата рѣка Марица съ двата ѝ брѣга, а специално желѣзницата Одринъ—Деде-Агачъ, е единъ актъ, за който трѣбва всѣки единъ българинъ да гласува.

Конвенцията се внася на одобрение тѣй, както се внасятъ всички други конвенции, сключени между България и други държави. Ние заедно съ Турция сме се ангажирали да внесемъ конвенцията въ нашитъ Събрания на одобрение. Турското правителство направи това прѣди насъ, като го обяви въ тронното слово — внесе конвенцията въ камарата и я даде на комисията да я прѣгледа. Моитъ свѣдѣния отъ Министерството на външитъ работи сж, че конвенцията била вече гласувана. Но и да не е гласувана още конвенцията, може да се гласува въ 24 часа.

Какво ще правятъ въ турския парламентъ по тѣхната конституция, трѣбва ли да се свикатъ сенатъ или велико събрание за да се одобри конвенцията, не е нашъ въпросъ. Ние какво трѣбва да правимъ? Правителството се е рѣжководило по практиката и конституционитъ традиции у насъ. Доброволно отстъпване на земя е ставало по този редъ, безъ да се свиква велико събрание, за да одобри или да не одобри. Вие ще си припомните, особено по-старитъ народни представители ще знаятъ, че слѣдъ съединението азъ бѣхъ, който рѣжководихъ тогава една група отъ радикали и искахме акта на съединението Южна България съ княжеството да се одобри отъ великото Народно събрание, направихме въпросъ тукъ, въ Камарата. Ние постѣпихме по-другояче: искахме Камарата да се произнесе, защото великото Събрание не може да работи, ако Народното събрание не се произнесе за извѣстни въпроси. Но както знае всѣки, който е челъ протоколитъ, тогавашниятъ пръвъ министъръ Каравеловъ и прѣдседателъ на камарата Стамболовъ излѣзоха въ Събранието противъ нашето мнѣние. Мисля, първиятъ произнесе една рѣчь за черупкитъ и яйцето.

А. Малиновъ: Тѣй е, тѣй.

Министър-председател д-ръ В. Радославовъ: Азъ държехъ на тази формалностъ да се внесе този въпросъ отъ обикновеното Народно събрание въ великото Събрание. Който, каза Каравеловъ, има пилето въ рѣката си, той е правъ. И тѣй е. И затуй г. Малиновъ полага само въпроса, а не го разрешава и се пита дали това не е материалъ за едно велико Събрание. Конституцията въ този случай, освѣнъ че има у насъ извѣстна практика, говори противъ рѣчиво. Чл. 1 отъ конституцията говори едно, чл. 141 говори друго. Членъ 1 казва, че доброволно угодѣняване или намаление на територията трѣбва да става съ одобрението на великото Събрание. Всичко това хубаво, обаче чл. 141, който опрѣдѣля, какво има да върши великото Народно събрание, ни забранява да внесемъ този въпросъ въ великото Народно събрание. А като е тѣй, великото Събрание може да каже: вие сте ме свикали, ние азъ нѣмамъ компетентностъ да се произнесе, защото изрично сж изброени случаитъ въ чл. 141, по които мога да се произнасямъ. Не може да викаете току-тѣй велико Събрание, а трѣбва да се вика за цѣлитъ, опрѣдѣлени отъ Конституцията.

Чл. 141 гласи: „Царятъ свиква великото Народно събрание: 1) за да обсъжда въпроси за отстъпване или размяняване на нѣкоя частъ отъ територията на царството“. Има ли такъвъ случай? — Нѣма. По-нататъкъ слѣдватъ въ чл. 141 другитѣ случаи. Така щото, напразно ще бѣде и излишно ще бѣде да ходимъ въ великото Събрание. Вие знаете, че въ 1886 г. ние правѣхме въпросъ, защо Каравеловъ отстъпи Кърджали безъ великото Събрание — знаете, че дълго време го атакувахме за това, че даде Кърджали на Турция: — и послѣ вземахме Южна България, нова територия. Защо искаме това ние по-младитѣ, радикали наричани? Защото се бояхме, че въ Южна България ще се върне стариятъ режимъ, и наистина ние не бѣхме излъгани. Веднага слѣдъ закриване засѣданията на Народното събрание, Каравеловъ назначи делегати, които да работятъ съ турски делегати за измѣнение и допълнение на органическия уставъ въ Румелия, прѣмо противоположно на това, което българскиятъ народъ и ние, тогавашнитѣ немирни елементи въ Събранието, искахме. (Смѣхъ въ крайната лѣвница). Тѣй щото това, което ние прѣдвизгахме, то щѣе да се сбъдне. Едно събитие спрѣ само работата по-нататъкъ на тази смѣсена комисиия, то е, че стана детронирането на князь Батембергъ. Тогавъ менъ се падна честта да разтуря тази комисиия и да изпратя турския делегатъ отъ София.

Д-ръ Н. Сакаровъ: Сигуръ сте му казали по турски.

Министъръ-прѣдседателъ д-ръ В. Радославовъ: Той знаеше и български. Така щото тѣй се свърши съ този въпросъ! По-сетнѣ самото турско правителство призна, че съединението е свършенъ фактъ и че Южна България не бива да се отдѣля отъ княжество България.

И тѣй ние не намираме за нужно да се внася тази конвенция на разглеждане въ великото Събрание. Сега ние сме вече господари завинаги на новата българска територия въ Тракия. (Ржкоплѣскания отъ дѣсницата и дѣсниятъ центъръ) И опита ли се нѣкой да направи нарушение на тази конвенция, бждете увѣрени, че той ще пострада, не ние.

Желѣзницата експлоатираме тѣй, както експлоатираме нашитѣ желѣзници. Дали сме за петъ години право на Турция, съгласно чл. 4 отъ конвенцията, да си прѣнася войски изъ друго, докогато ще си направи друга линия, която да свързва Одринъ съ Цариградъ. Г. Малиновъ намири, че това е едно право, което ние не би трѣбвало да отстъпимъ. Ами ние имаме същото право, вѣчно, безъ срокъ, да прѣнасяме нашитѣ войски, нашитѣ мунѣции, нашитѣ чиновници прѣвъ тази линия, когато бѣше на турска територия.

Министъръ Н. Апостоловъ: И прѣнасяхме.

Министъръ-прѣдседателъ д-ръ В. Радославовъ: Да, и прѣнасяхме. Значи, кой е спечелилъ? Пакъ ние.

А. Малиновъ: Ама не даваха.

Министъръ Н. Апостоловъ: Даваха, даваха.

А. Малиновъ: То е другъ въпросъ. То е по силата на друга конвенция, която я нѣма тукъ и нѣма да я има.

Министъръ-прѣдседателъ д-ръ В. Радославовъ: И по едно съглашение между нашата Дирекция на желѣзницитѣ съ ориенталската компания, ние се ползувахме отъ тази линия така, както отъ наша. Но, разбира се, ние искаме да бждемъ господари на тази линия и сполучихме.

Тѣй щото, по моему, считамъ излишно да се разисква този въпросъ, бива ли или не да се внесе конвенцията въ великото Събрание.

Правятъ ми се упрѣци, че германскиятъ канцлеръ и министъръ-прѣдседателъ въ Унгария Тиса освѣтили германския народъ и маджарския народъ по политиката, по положението, пѣкъ азъ съмъ игнориралъ интерпелацията на г. Пастухова или на тѣхната група. Азъ и другъ пътъ не съмъ отговарялъ и не се разкайвамъ, че не съмъ отговарялъ. Заради туй и тоя пътъ ще кажа: много бързате, имайте малко търпение. Азъ обѣщахъ тукъ, че ще имамъ случай да говоря съ документи. Сега не искамъ затуй, защото още не съмъ свършилъ дѣлото изъ защото нито азъ съмъ германски канцлеръ, нито съмъ Тиса. (Смѣхъ въ дѣсницата и дѣсниятъ центъръ) Азъ имамъ друга метода въ политиката, (Ржкоплѣскания отъ сжщитѣ) защото отъ практика се убѣдихъ, че колкото по-малко говоримъ, толкова е по-полезно за България.

(Бурни ржкоплѣскания отъ дѣсницата и дѣсниятъ центъръ) Азъ не намирамъ, че е една обѣда за правителството, ако кажа, че конституцията има единъ чл. 92, който дава право на министра да не си развързва езика по искането на тогозъ и оногозъ само за едно просто удовлетворение, а да прѣмълчава малко въ интереса на държавата. Това не е оскръбление за никого, и азъ се ползувамъ отъ прѣдписанието на чл. 92 отъ конституцията, като заявявамъ, че по тази интерпелация на Пастуховъ е несвоевременно да се отговаря. Убѣденъ съмъ, съ това нѣма да изгубя нищо г. Пастуховъ.

К. Пастуховъ: Не е лично до мене.

Министъръ-прѣдседателъ д-ръ В. Радославовъ: Защото сега не е време, въ Враца събрание не може да държите.

К. Пастуховъ: Не е въпросъ за мене.

Министъръ-прѣдседателъ д-ръ В. Радославовъ: Послѣ ще дойде време да си приказвате въ салона.

К. Пастуховъ: Не е въпросъ за мене. Знаете, всички се интересуватъ. По-миналата година доста усилия употребихме да развържемъ езика на г. Гешова.

А. Коновъ: Цѣлиятъ народъ се интересува отъ поведението на правителството.

Министъръ-прѣдседателъ д-ръ В. Радославовъ: Този народъ, който се интересува, ние го познаваме много по-добре и мисля, че той е задоволенъ отъ днешното положение. Може би ще кажете, народътъ не може сега да се искаже. Така ми се говорѣше отъ прѣдставителитѣ на много държави, че българскиятъ народъ билъ на друго мнѣние, казваха тѣ, ние сме го тероризирали и не сме му давали да си искаже волята и желанията.

Д-ръ Н. Сакаровъ: То е негова работа.

Министъръ-прѣдседателъ д-ръ В. Радославовъ: Но този народъ отговори самъ на бойното поле на тѣзи, които така говориха. (Бурни ржкоплѣскания отъ дѣсницата и отъ дѣсниятъ центъръ).

Сега да направя прѣдложение. Г. г. народни прѣдставители! Тази конвенция ще прави честь винаги на едно българско правителство — абстракция правя отъ насъ. Не искамъ да си служа съ това дѣло въ агитациитѣ измежду народа.

Д-ръ Н. Сакаровъ: За това имате други хора.

Министъръ-прѣдседателъ д-ръ В. Радославовъ: Не, това нека служи за материялъ на България, нека служи за доказателство, че и съ политика може да се спечели нѣщо. (Бурни ржкоплѣскания отъ дѣсницата и дѣсниятъ центъръ).

Д-ръ Н. Сакаровъ: Не сме противъ това.

Министъръ-прѣдседателъ д-ръ В. Радославовъ: Вѣрно е, че азъ говорихъ, азъ подчертавахъ, че тази конвенция, съ която ни се дава известна територия отъ Турция, е вслѣствие нашия неутралитетъ.

Д-ръ П. Джидровъ: То се разбира.

Министъръ-прѣдседателъ д-ръ В. Радославовъ: Не, защото тукъ се каза това отъ г. Пастухова. Азъ говорихъ, но задъ този неутралитетъ вие знаете, че имаше многотоцие. (Прѣрѣкания между д-ръ К. Провадалиевъ и д-ръ П. Джидровъ)

Прѣдседателъ: (Звъни)

Министъръ-прѣдседателъ д-ръ В. Радославовъ: Г. г. народни прѣдставители! Азъ се опитахъ срѣщу нашия неутралитетъ да взема и Македония, като правихъ най-сериозни постѣпки и съ молба дори къмъ всички, да се вслушатъ въ желанието на българския народъ, да не го каратъ да пролива още единъ пътъ кръвъ, да дадатъ на сърбитѣ да разбератъ, че Македония никога не е била сръбска и никога нѣма да бжде сръбска (Бурни ржкоплѣскания отъ дѣсницата и дѣсниятъ и лѣвъ центъръ). За съжаление, въ туй отношение нашиятъ неутралитетъ не ни помогна спрѣмо Сърбия тѣй, както ни помогна спрѣмо турското правителство въ Цариградъ. (Бурни ржкоплѣскания отъ дѣсницата и дѣсниятъ центъръ)

Председателят: Които одобряват конвенцията по ректификацията на Българо-турската граница, сключена между турското и българското правителства на 24 август (6 септември) 1915 г., да си вдигнат ржката. (Мнозинство) Приема се. (Бурни и продължителни ржкоплъскания от дъсницата и дъсния център)

Съ това се изчерпва дневният редъ за днесъ. Ще трѣбва да опрѣдѣлимъ дневния редъ за идущето заседание.

На първо мѣсто ще имаме: първо четене законопроекта за даване на централния комитетъ за управлението на фонда за сирацитѣ отъ войната въ София 5% отъ годишнитѣ чисти печалби на Българската народна, Българската земеделска и Българската централна кооперативна банки; на второ мѣсто, разглеждане прѣдложенията: а) за одобрѣние височайшия указъ отъ 27 ноември 1915 г. подъ № 111 по Министерството на войната по врѣменното положение за паричното доволствие на военнослужащитѣ въ военно врѣме отъ 1903 г. и на закона за измѣнението и допълнението му отъ 1914 г.; б) за одобрѣние седмото постановление на Министерския съвѣтъ, взето въ заседанието

му на 19 януарий т. г. протоколъ № 10, касателно стопанисването държавнитѣ и безстопанствени сгради (кжцитѣ и дюкянитѣ) въ нова България; в) за одобрѣние четвъртото постановление на Министерския съвѣтъ, взето въ заседанието му отъ 11 декември 1913 г., протоколъ № 287, касателно привеждане въ извѣстность завземането отъ държавата, стопанисването и прѣцѣнката на стоитѣ и всички движимости, изостанали въ новоосвободенитѣ земи; г) за одобрѣние десетото постановление на Министерския съвѣтъ, взето въ заседанието му отъ 13 декември 1913 г., протоколъ № 289, касателно стопанисването на останалитѣ въ владѣние на държавата въ нова България недвижими непокрити имоти.

Съ този дневенъ редъ ще се занимае Народното събрание, по прѣдложение на правителството, на 11 януарий. Които приематъ това прѣдложение, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Прието.

Пожелавамъ на г. г. народнитѣ прѣдставители добъръ часъ и весело прѣкарване на празницитѣ.

Засѣданието се вдига. (Вдигнато въ 12 ч. 5 м.)

Председатель: Д-ръ Д. К. ВАЧОВЪ

Секретарь: Д-ръ К. ПРОВАДАЛИЕВЪ

чалникъ на Стенографското бюро: Т. ГЪЛЖБОВЪ